

61999A0112

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a treia)
18 septembrie 2001*

**Métropole télévision (M6) și alții
împotriva
Comisiei Comunităților Europene**

„Acțiune în anulare – Concurență – Televiziune cu plată – Întreprindere comună – Articolul 85 din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE) – Articolul 85 alineatul (1) din tratat – Atestare negativă – Restricție accesorie – *Rule of reason* – Articolul 85 alineatul (3) din tratat – Decizie de exceptare – Durată”

În cauza T-112/99,

Métropole télévision (M6), cu sediul în Neuilly-sur-Seine (Franța),

Suez-Lyonnaise des eaux, cu sediul în Nanterre (Franța),

France Télécom, cu sediul în Paris (Franța),

reprezentate de către D. Théophile, avocat, cu domiciliul ales în Luxemburg,

Télévision française 1 SA (TF1), cu sediul în Paris, reprezentată de P. Dunaud și P. Elsen, avocați, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamante,

împotriva

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii É. Gippini Fournier și K. Wiedner, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă,

susținută de

CanalSatellite, stabilită la Paris, reprezentată de L. Cohen-Tanugi și F. Brunet, avocați, cu domiciliul ales în Luxemburg,

intervenientă,

* Limba de procedură: franceza.

având ca obiect o cerere de anulare a articolelor 2 și 3 din Decizia 1999/242/CE a Comisiei din 3 martie 1999 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CE (IV/36.237 — TPS) (JO L 90, p. 6),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a treia),

compus din domnii J. Azizi, președinte, K. Lenaerts și M. Jaeger, judecători,

grefier: doamna D. Christensen, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 ianuarie 2001,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadrul general al cauzei

A – Descrierea operațiunii

1 Această cauză se referă la Decizia 1999/242/CE a Comisiei din 3 martie 1999 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CE (IV/36.237 — TPS) (JO L 90, p. 6) (denumită în continuare „decizia atacată”) privind înființarea societății Télévision par satellite (în continuare „TPS”) al cărei obiect este acela de a concepe, dezvolta și difuza în modul digital și prin satelit, o ofertă de programme și de servicii de televiziune cu plată destinate telespectatorilor europeni francofoni (considerentul 76 al deciziei atacate).

2 Această societate, care a fost constituită sub forma unei societăți în nume colectiv (société en nom collectif) (SNC) de drept francez de șase mari societăți franceze active în sectorul televiziunii [Métropole télévision (M6), Télévision française 1 SA (TF1), France 2 și France 3] și în sectorul telecomunicațiilor și distribuției prin cablu (France Télécom și Suez-Lyonnaise des eaux), se prezintă ca nou-intrată pe piețele puternic dominate de un operator cu experiență îndelungată, societatea Canal+ și filiala sa, CanalSatellite.

B – Piețele afectate și structura acestor piețe

3 Din decizia atacată reiese că principala piață de produse afectate de înființarea TPS este cea a televiziunii cu plată (considerentele 23 și 24 ale deciziei atacate). Operațiunea afectează, de altfel, piața achiziției drepturilor de difuzare, precum și pe cea a comercializării de canale tematice.

4 În ceea ce privește piața geografică afectată, pârâta a precizat în decizia atacată că, la momentul adoptării acesteia, aceste piețe diferite trebuiau apreciate pe o bază națională, astfel încât, în prezenta cauză, se limitau la Franța (considerentele 40-43 ale deciziei atacate).

1. Piața televiziunii cu plată în Franța

5 Astfel cum rezultă din considerentul 25 al deciziei atacate, această piață constituie o piață de produse diferite de cea a televiziunii cu acces liber (denumită, de asemenea, „televiziune fără plată”). Astfel, contrar acestei ultime piețe, unde relația comercială se stabilește între radiodifuzor și persoana care publică un anunț, în cazul pieței televiziunii cu plată există o relație între radiodifuzor și telespectator în calitate de abonat. Condițiile de concurență sunt, prin urmare, diferite pe aceste două piețe.

6 Decizia atacată precizează, de asemenea, că, la momentul adoptării sale, piața televiziunii cu plată includea cele trei modalități de difuzare (terestră, prin satelit și prin cablu) și că aceste modalități diferite de difuzare nu constituiau piețe diferite (considerentul 30 al deciziei atacate).

7 Cel mai vechi operator pe piața televiziunii cu plată din Franța este societatea Canal+, a cărei marcă este foarte cunoscută, precum și de o expertiză foarte dezvoltată în materie de gestiune (considerentul 44 al deciziei atacate). Grupul Canal+ operează, de asemenea, în sectorul distribuției prin cablu, întrucât controlează rețeaua Numéricâble. În plus, prin filiala sa CanalSatellite, Canal+ oferă un pachet de canale digitale cu plată prin satelit (denumit în continuare „pachetul digital”) (considerentul 46 al deciziei atacate). Din decizia atacată reiese că, „în ceea ce privește numărul de abonați, grupul Canal+, care include canalul premium Canal+, CanalSatellite și rețeaua Numéricâble, reprezenta, la sfârșitul lunii iunie 1998, aproximativ 70 % din piața franceză a televiziunii cu plată” (considerentul 47).

8 Un alt operator pe piața televiziunii cu plată, societatea AB-Sat, a fost lansat în aprilie 1996 de grupul francez AB, a cărui activitate principală constă în producția de programe și distribuția de drepturi de televiziune. AB-Sat avea 100 000 de abonați la sfârșitul lunii iunie 1998 (considerentul 49 al deciziei atacate).

9 În cele din urmă, societatea TPS înregistra 457 000 de abonați la sfârșitul lunii iulie 1998 și prevedea ca, la sfârșitul anului 1998, să înregistreze 600 000 de abonați (considerentul 50 al deciziei atacate).

2. Piața achiziționării drepturilor de difuzare, în special în ceea ce privește filmele și sportul

10 În măsura în care filmele și sportul constituie cele mai solicitate produse ale televiziunii cu plată, achiziționarea de drepturi de difuzare pentru astfel de programe este necesară în vederea constituirii unei oferte suficient de atrăgătoare pentru a convinge viitorii abonați să plătească pentru recepționarea serviciilor de televiziune (considerentul 34 al deciziei atacate).

11 Din decizia atacată reiese că principalele concurente ale TPS pe această piață, în special în domeniul achiziționării drepturilor de difuzare a filmelor americane și franțuzești și a evenimentelor sportive sunt Canal+ și canalele tematice în cadrul cărora Canal+ deține o participație (considerentul 58 al deciziei atacate). De asemenea, Comisia precizează în decizia atacată că „grupul Canal+ deține o poziție deosebit de puternică pe această piață” și că societatea AB-Sat, precum și canalele de interes general, sunt, de asemenea, prezente pe această piață (considerentul menționat anterior).

3. Piața comercializării și exploatării canalelor tematice

12 Potrivit deciziei atacate, canalele tematice sunt indispensabile constituirii de oferte de televiziune cu plată atrăgătoare, iar piața de comercializare și de exploatare a canalelor tematice este în plină expansiune în Franța, în special ca urmare a introducerii tehnologiei digitale (considerentele 37-39 și 65-69 ale deciziei atacate).

13 În ceea ce privește structura pieței decizia atacată precizează:

„De la apariția platformelor satelit, toate societățile de televiziune cu plată dețin participatii în cadrul canalelor tematice exploatate pe piață. Numărul de participatii deținute de principalii actori pe această piață este destul de omogen. Cu toate acestea, grupul Canal+ este un actor important, întrucât deține participatii în cadrul celor mai vechi canale, care au pătruns cel mai puternic pe piața televiziunii prin cablu și care numără cei mai mulți abonați.” (Considerentele 67 și 68 ale deciziei atacate).

C – Notificarea și acordurile notificate

14 Înființarea TPS a făcut mai întâi obiectul unor contracte cu pârâta în cursul verii 1996 în vederea unei notificări în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 4064/89 al Consiliului din 21 decembrie 1989 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi [JO 1990, L 257, p. 13, modificat ultima dată prin Regulamentul (CE) nr. 1310/97 al Consiliului din 30 iunie 1997 (JO L 180, p. 1)] (considerentul 1 al deciziei atacate). Cu toate acestea, întrucât societățile participante la înființarea TPS au fost informate de pârâta că aceasta nu constituia o întreprindere comună în sensul unei întreprinderi supuse controlului comun al asociațiilor săi, acestea au notificat operațiunea la 18 octombrie 1996 în vederea obținerii unei atestări negative sau, în subsidiar, a unei exceptări în temeiul Regulamentului nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor 85 și 86 din tratat (JO 1962, L 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3) (considerentul menționat anterior).

15 Acordurile notificate sunt în număr de patru. Principiile de bază care reglementează funcționarea TPS sunt prevăzute de Convenția din 11 și 18 aprilie 1996 (denumită în continuare „Convenția”); acestea au fost concretizate și structurate ulterior în pactul asociațiilor semnat la 19 iunie 1996, precum și în statutul societății TPS și al societății TPSG, semnate la aceeași dată (considerentul 70 al deciziei atacate). Durata acordurilor este de zece ani (considerentul 71 al deciziei atacate).

16 În special trei clauze prevăzute de aceste acorduri au reținut atenția pârâtei în decizia atacată. Este vorba, în primul rând, de clauza de neconcurență, în al doilea rând de clauza privind canalele tematice și, în al treilea rând, de clauza de exclusivitate.

1. Clauza de neconcurență

17 Această clauză este reluată la articolul 11 din Convenție și la articolul 5.3 din pactul asociațiilor, menționat anterior, iar domeniul său de aplicare a fost definit, la cererea pârâtei, în actul adițional din 17 septembrie 1998. Aceasta este redactată după cum urmează:

„Cu excepția cazurilor existente la data încheierii acordurilor și cu excepția vânzărilor de programe și de servicii noi care nu ar fi făcut obiectul unor contracte cu TPS, părțile se angajează să nu participe, direct sau indirect, în orice calitate, atâta timp cât vor rămâne acționare ale TPS, în cadrul unor societăți care au ca activitate sau obiect social difuzarea și

comercializarea unei oferte de programe și de servicii audiovizuale cu plată în modul digital prin satelit destinate gospodăriilor francofone din Europa. ”(Considerentul 77 al deciziei atacate)

2. Clauza privind canalele tematice

18 La articolul 6 din Convenție (sub titlul „Programe și servicii din oferta digitală”) și la articolul 5.4 din pactul asociațiilor, menționat anterior, se prevede că TPS dispune de un drept de prioritate și de un drept de ultim refuz cu privire la producția de canale tematice și de servicii de televiziune de către acționarii săi. Această clauză este redactată după cum urmează:

„Pentru a furniza TPS programele necesare activității sale, fiecare dintre părți se angajează să îi propună acesteia cu prioritate canalele și serviciile pe care le exploatează sau pentru care dispune efectiv de putere de decizie în cadrul societății producătoare, precum și pe cele pe care le va putea crea. TPS dispune, de asemenea, de un drept de ultim refuz sau de acceptare în cele mai bune condiții propuse de concurenți cu privire la toate serviciile sau canalele pe care acționarii TPS le-ar propune terților. În cazul în care le acceptă, cu titlu exclusiv sau neexclusiv, TPS va aplica acestor servicii condiții financiare și contractuale cel puțin echivalente celor de care aceste programe și servicii ar putea beneficia altundeva.

În ceea ce privește achiziționarea acestor canale și servicii, TPS va decide în mod liber în funcție de propria sa apreciere dacă va accepta sau dacă va refuza includerea lor în oferta sa digitală, fie exclusiv, fie neexclusiv, fiind înțeles faptul că părțile își afirmă obiectivul de a putea dispune de canale și servicii în exclusivitate în oferta digitală a TPS. ”(Considerentele 78 și 79 ale deciziei atacate).

3. Clauza de exclusivitate

19 În cele din urmă, la articolul 6 din Convenție se prevede că acele canale de interes general care au participat la înființarea și lansarea TPS, și anume M6, TF1, France 2 și France 3, vor fi difuzate în exclusivitate de aceasta (considerentul 81 al deciziei atacate). TPS va suporta costurile tehnice aferente transportului și difuzării lor, dar nu le va remunera (considerentul menționat anterior).

D – Decizia atacată

20 La 3 martie 1999, pârâta a adoptat decizia atacată.

21 Astfel cum reiese din articolul 1 din această decizie, pârâta a estimat că, pe baza informațiilor de care dispunea, nu era necesar să intervină, în temeiul articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CE [devenit articolul 81 alineatul (1) CE] în ceea ce privește înființarea TPS.

22 În schimb, în ceea ce privește clauzele contractuale descrise mai sus la punctele 17-19, pârâta a concluzionat că:

– în ceea ce privește clauza de neconcurență, nu era necesar să se intervină cu privire la această clauză în cursul unei perioade de trei ani, mai precis până la 15 decembrie 1999 (articolul 2 din decizia atacată);

– în ceea ce privește clauza de exclusivitate, precum și clauza privind canalele tematice, aceste dispoziții puteau beneficia de o exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3) din tratat pentru o durată de trei ani, mai precis până la 15 decembrie 1999 (articolul 3 din decizia atacată).

Procedura și concluziile părților

23 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 10 mai 1999, reclamantele au introdus prezenta acțiune.

24 Prin actul depus la grefa Tribunalului la 5 noiembrie 1999, societatea CanalSatellite a solicitat să intervină în prezenta procedură în susținerea concluziilor Comisiei.

25 Prin Ordonanța din 31 ianuarie 2000, președintele Camerei a treia a Tribunalului a admis această intervenție și a admis parțial cererea de tratament confidențial, depusă de reclamante, al anumitor elemente care figurează în cererea introductivă și în anexele la aceasta.

26 Intervenienta a depus memoriul său în intervenție la 24 martie 2000. Comisia, TF1 și M6 au depus observațiile lor cu privire la acest memoriu la 4, 5 și, respectiv, 8 mai 2000.

27 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a treia) a hotărât să deschidă procedura orală. În cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul său de procedură, acesta a solicitat părților să răspundă la unele întrebări, iar pârâtei să prezinte un document. Acestea au îndeplinit respectivele cereri în termenul alocat.

28 În ședința din 18 ianuarie 2001 au fost ascultate susținerile orale ale părților și răspunsurile acestora la întrebările Tribunalului.

29 Reclamantele solicită Tribunalului:

- anularea articolelor 2 și 3 din decizia atacată;
- obligarea *in solidum* a pârâtei și a intervenientei la plata cheltuielilor de judecată.

30 Pârâta și intervenienta solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;
- obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

A – Cu privire la admisibilitatea acțiunii

Argumentele părților

31 Pârâta, susținută în această privință de intervenientă, invocă excepția de inadmisibilitate a acțiunii introduse de reclamante. Aceasta susține că, potrivit unei jurisprudențe constante, sunt atacabile numai actele susceptibile de a produce efecte juridice obligatorii care afectează interesele reclamantelor. Aceasta evidențiază, de asemenea, că, astfel cum reiese din Hotărârea Tribunalului din 17 septembrie 1992, NBV și NVB/Comisia (T-138/89, Rec., p. II-2181, punctul 31), și din Hotărârea Tribunalului din 22 martie 2000, Coca-Cola/Comisia (T-125/97 și T-127/97, Rec., p. II-1733, punctul 79), numai partea dispozitivă a actului este susceptibilă de a produce efecte juridice și, pe cale de consecință, de a cauza prejudicii. În schimb, motivele deciziei în cauză nu ar putea fi supuse controlului de legalitate al instanței comunitare decât în măsura în care, ca motive ale unui act care cauzează prejudicii, acestea constituie suportul necesar al părții sale dispozitive.

32 Or, potrivit pârâtei, partea dispozitivă a unei decizii care acordă o atestare negativă și o exceptare, precum cea atacată în cadrul prezentei acțiuni, nu cauzează prejudicii destinatarului său. Prin urmare, acțiunea în anulare introdusă de reclamante ar fi inadmisibilă.

33 Pârâta estimează că această concluzie se impune cu atât mai mult cu cât, începând cu 15 decembrie 1999, decizia atacată a epuizat toate efectele juridice pe care le producea. Prin urmare, interesul prezentei cauze ar fi pur teoretic.

34 Reclamantele contestă faptul că prezenta acțiune ar fi inadmisibilă. Acestea evidențiază că decizia atacată are efecte juridice obligatorii care le afectează interesele (Hotărârea Curții din 11 noiembrie 1981, IBM/Comisia, 60/81, Rec., p. 2639, punctul 9) deoarece atestarea negativă și exceptarea nu sunt acordate decât pentru o durată de trei ani. Acestea arată, în plus, că, în Hotărârea Tribunalului din 15 decembrie 1998, European Night Services și alții/Comisia (T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, Rec., p. II-3141), care privea, de asemenea, acțiunile în anulare împotriva unei decizii de exceptare introdusă de beneficiarii acestei exceptări, acțiunile au fost considerate admisibile.

Aprecierea Tribunalului

35 Este necesar să se amintească că, potrivit unei jurisprudențe constante, constituie acte sau decizii susceptibile să facă obiectul unei acțiuni în anulare, în temeiul articolului 173 din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 230 CE), măsurile care produc efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantului, modificând în mod specific situația juridică a acestuia (Hotărârea Curții IBM/Comisia, citată la punctul 34, punctul 9, și Hotărârea Curții din 31 martie 1998, Franța și alții/Comisia, C-68/94 și C-30/95, Rec., p. I-1375, punctul 62, Hotărârea Tribunalului din 4 martie 1999, Assicurazioni Generali și Unicredito/Comisia, T-87/96, Rec., p. II-203, punctul 37, și Hotărârea Tribunalului Coca-Cola/Comisia, citată la punctul 31, punctul 77).

36 Astfel, orice persoană fizică sau juridică poate să introducă o acțiune în anulare împotriva deciziei unei instituții comunitare care nu admite, în tot sau în parte, o cerere precisă și clară din partea acestei persoane și care intră în competența instituției menționate [a se vedea în acest sens, în ceea ce privește o cerere întemeiată pe articolul 3 alineatul (2) litera (b) din

Regulamentul nr. 17, Hotărârea Curții din 25 octombrie 1977, Metro/Comisia, 26/76, Rec., p. 1875, punctul 13]. Astfel, într-o asemenea situație, respingerea parțială sau totală a cererii produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele autorului său.

37 În lumina acestor principii, este necesar să se verifice dacă prezenta acțiune în anulare este admisibilă.

38 În speță, reclamantele i-au notificat pârâtei acordurile referitoare la înființarea TPS și restricțiile pe care le considerau ca fiind accesorii acestei operațiuni pentru a obține, în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 17, o atestare negativă pentru toată durata acordurilor, și anume pentru o durată de zece ani sau, în lipsa acesteia, pentru a obține, în temeiul articolului 4 alineatul (1) din același regulament, o exceptare individuală cu o durată identică.

39 Or, din partea dispozitivă a deciziei atacate reiese că, atât atestarea negativă referitoare la clauza de neconcurență (articolul 2), cât și exceptarea individuală referitoare la clauza de exclusivitate și la clauza privind canalele tematice (articolul 3), nu sunt acordate decât pentru o durată de trei ani.

40 Din această limitare a duratei atestării negative și din exceptarea prevăzută la articolele 2 și 3 menționate anterior rezultă că reclamantele beneficiază de securitatea juridică care decurge din astfel de decizii doar pentru o perioadă mult mai scurtă decât cea preconizată inițial. În plus, reclamantele au afirmat, fără a fi contrazise în această privință de pârâtă, că prezenta stare de fapt a afectat și calculul rentabilității investițiilor care au condus la încheierea acordurilor notificate.

41 Prin urmare, această parte a părții dispozitive a deciziei atacate produce efecte juridice obligatorii de natură să afecteze interesele reclamantelor.

42 În această privință, nu prezintă importanță faptul că reclamantele pot, eventual, în urma unei noi notificări a restricțiilor în litigiu, să obțină o nouă atestare negativă sau o exceptare de o durată inferioară, egală sau chiar superioară celei acordate inițial. Astfel, din moment ce acestea nu dispun deja de securitatea juridică de care ar fi beneficiat dacă atestarea negativă și exceptarea prevăzute la articolele 2 și 3 din decizia atacată ar fi fost acordate pentru o durată de zece ani, interesele lor sunt afectate în mod cert de această parte a părții dispozitive a deciziei atacate.

43 În cele din urmă, este necesar să se observe că, contrar cererilor din cauzele care au condus pronunțarea Hotărârilor NBV și NVB/Comisia și Coca-Cola/Comisia, citate la punctul 31, acțiunea în anulare introdusă de reclamante vizează partea dispozitivă, și nu motivele deciziei atacate. Astfel, în concluziile lor, reclamantele solicită anularea articolelor 2 și 3 din partea dispozitivă a deciziei atacate. În plus, deși este adevărat că, în Hotărârea NBV și NVB/Comisia, citată anterior (punctul 32), Tribunalul a considerat că o decizie de atestare negativă „dă[dea] satisfacție solicitantului și, prin natura sa, nu [era] susceptibilă nici de a-i schimba situația juridică, nici de a-i cauza prejudicii”, este necesar să se observe că, în cauza care a condus la pronunțarea hotărârii menționate, atestarea negativă fusese emisă pentru o durată care corespundea celei solicitate de părțile interesate. În schimb, astfel cum a fost amintit anterior, în prezenta cauză, atestarea negativă nu este acordată decât pentru o durată de

trei ani, în timp ce reclamantele solicitaseră ca aceasta să fie acordată pentru o durată de zece ani.

44 Din cele menționate anterior rezultă că prezenta acțiune este admisibilă.

B – Cu privire la fond

45 Tribunalul decide să analizeze mai întâi motivele care vizează anularea articolului 3 din decizia atacată, și anume cele referitoare la clauza de exclusivitate și la clauza privind canalele tematice. În continuare, Tribunalul va examina motivul invocat împotriva articolului 2 din decizia atacată privind clauza de neconcurență.

1. Cu privire la motivele care vizează anularea articolului 3 din decizia atacată

46 În ceea ce privește articolul 3 din decizia atacată, reclamantele invocă două motive întemeiate pe încălcarea dispozițiilor articolului 85 alineatele (1) și (3) din tratat. În cadrul primului motiv, acestea susțin că pârâta a încălcat articolul 85 alineatul (1) din tratat în măsura în care acestea consideră, în principal, că clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice nu restrâng concurența în sensul acestei dispoziții și, în subsidiar, că aceste angajamente trebuie să fie calificate ca restricții accesorii la înființarea TPS. În cadrul celui de-al doilea motiv, reclamantele estimează că pârâta a încălcat articolul 85 alineatul (3) din tratat prin faptul că a aplicat în mod incorect criteriile de exceptare prevăzute la această dispoziție și a comis eroare de apreciere în ceea ce privește durata exceptării.

a) Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 85 alineatul (1) din tratat

i) Cu privire la argumentația, invocată în principal, întemeiată pe faptul că clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice nu restrâng concurența în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat

47 Reclamantele susțin că, pentru a constata în decizia atacată că clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice restrâng concurența în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, pârâta s-a bazat pe aprecieri eronate, pe de o parte, și a aplicat incorect această dispoziție, pe de altă parte.

48 Pârâta, susținută de intervenientă, contestă temeinicia acestor două motive.

– Cu privire la motivul întemeiat pe existența unor aprecieri eronate

Argumentele părților

49 Reclamantele evidențiază că, pentru a constata faptul că respectiva clauză de exclusivitate restrânge concurența, pârâta a încercat să demonstreze, la considerentele 102-107 din decizia atacată, că aceste canale de interes general constituiau programe atractive pentru telespectatori și că respectiva clauză avea ca efect privarea concurenților TPS de accesul la astfel de programe. Or, potrivit reclamantelor, respectiva constatare este întemeiată pe aprecieri eronate.

50 Acestea susțin, în primul rând, că este inexactă constatarea potrivit căreia atractivitatea canalelor de interes general din oferta TPS se explică prin existența unor zone de umbră în

Franța, și anume zone unde recepția terestră a acestor canale este de slabă calitate sau deficitară. Potrivit reclamantelor, cifrele studiului din noiembrie/decembrie 1997 realizat de institutul Médiamétrie, referitor la monitorizarea bitrimestrială a inițializării (în continuare „studiul Médiamétrie”), citate de pârâtă, sunt eronate și nu țin seama de faptul că aproape toți francezii recepționează TF1, France 2 și France 3 în condiții bune. În sprijinul acestei afirmații reclamantele au susținut în ședință că, pe de o parte, studiul Médiamétrie nu preciza după ce principii metodologice fusese realizat și, pe de altă parte, că, o dată la cinci ani, calitatea emisiei programelor de televiziune pe canalele de televiziune franceze era verificată de Conseil supérieur de l’audiovisuel (Consiliul superior al audiovizualului) în cadrul procedurii de autorizare sau de prelungire a autorizării.

51 În al doilea rând, reclamantele susțin că, în mod contrar celor indicate de pârâtă în decizia atacată, din studiile de piață reiese că telespectatorii optează pentru TPS mai mult datorită ofertei variate decât recepției digitale a canalelor de interes general.

52 În al treilea rând, reclamantele estimează că afirmația pârâtei conform căreia celelalte două pachete digitale, și anume CanalSatellite și AB-Sat, au putut fi lansate cu succes fără difuzarea exclusivă a canalelor de interes general, este lipsită de relevanță în prezenta cauză. Acestea susțin că, pe de o parte, CanalSatellite a beneficiat de numeroase exclusivități cinematografice și sportive cu ocazia lansării sale și are întotdeauna exclusivitatea difuzării canalului Canal+ și că, pe de altă parte, AB-Sat s-a constituit pe un segment de piață diferit.

53 Reclamantele susțin, în ultimul rând, că, în mod contrar celor constatate de pârâtă în decizia atacată, faptul că cele patru canale de interes general, ce reprezintă 90 % din totalul telespectatorilor și aproximativ 75 % din audiența prin cablu, sunt difuzate în exclusivitate prin TPS nu înseamnă în mod necesar că accesul concurenților la programele acestor canale este limitat. Acestea remarcă, astfel, că piața televiziunii la liber și cea a televiziunii cu plată sunt două piețe diferite, astfel încât nu ar putea exista o astfel de legătură cauză-efect. În plus, potrivit reclamantelor, nu este cert că, în cazul în care cele patru canale de interes general nu ar fi fost contribuit la înființarea TPS, acestea ar fi acceptat să participe la un alt pachet digital. Acestea notează, pe de altă parte, că astfel cum o demonstrează situația din alte țări europene, unde un singur operator este în situația de monopol pe piața televiziunii cu plată, o nouă intrare pe piața televiziunii cu plată în Franța nu mai este posibilă.

54 Pârâta, susținută de intervenientă, contestă faptul că acea constatare din decizia atacată, potrivit căreia exclusivitatea de difuzare a celor patru canale de interes general restrânge concurența, se bazează pe aprecieri eronate.

Aprecieria Tribunalului

55 Este necesar să se evidențieze că elementele de fapt invocate de reclamante pentru a demonstra că acele constatări ale Comisiei potrivit cărora caluza de exclusivitate restrânge concurența, aceasta se bazează pe aprecieri eronate, sunt fie inexacte, fie lipsite de relevanță.

56 Astfel, în primul rând, este necesar să se sublinieze că, în lipsa unor elemente probatorii care să le susțină teza, reclamantele nu ar putea fi susținute atunci când afirmă că datele studiului Médiamétrie referitoare la existența unor zone de umbră în Franța, care au fost reluate la considerentul 104 al deciziei atacate, sunt inexacte și că aproape toți telespectatorii din Franța recepționează TF1, France 2 și France 3 în bune condiții.

57 Astfel, intervenienta a precizat, în ședință, fără a fi contrazisă de reclamante, că institutul Médiamétrie este unicul institut de sondaj care, în Franța, elaborează studii de audiență și că aceste studii constituie referința pentru toate canalele de televiziune franceze care le utilizează, în special, pentru calculul veniturilor lor publicitare.

58 În plus, contrar celor susținute de reclamante, controalele efectuate o dată la cinci ani de Conseil supérieur de l'audiovisuel în cadrul procedurii de autorizare sau de prelungire a autorizării nu constituie o dovadă a inexactității acestor date. Astfel, după cum acestea au recunoscut, de altfel, în ședință, controlul efectuat de Conseil nu vizează decât calitatea emisiei canalelor de televiziune, iar nu calitatea recepției acestor canale de către telespectatorii francezi.

59 De asemenea, este necesar să se observe că existența unor importante zone de umbră în Franța, evidențiate de studiul Médiamétrie, pare confirmată de studiul de piață realizat de reclamante, din moment ce reiese din acest studiu că [...] persoane interviuate s-au abonat la TPS „pentru a recepționa corect canalele naționale”.

60 În plus, în decizia atacată, pârâta a precizat în mod clar că cifrele publicate în studiul Médiamétrien au pentru ea „numai o valoare indicativă deoarece, în afara celor patru canale de interes general difuzate în exclusivitate pe TPS, aceste date vizează, de asemenea, Arte și la Cinquième, a căror rată de inițializare este de 80,6 % din gospodării, precum și Canal+ terestru, pe care aproximativ [...] dintre gospodării l-ar recepționa în condiții deficitare” (considerentul 104 al deciziei atacate).

61 În al doilea rând, este necesar să se evidențieze că nu este infirmată constatarea făcută de pârâtă prin faptul că, potrivit diferitelor studii de piață comandate de TPS (în special studiul BVA), motivația persoanelor care s-au abonat la TPS ține mai întâi de varietatea ofertei sale, iar nu de posibilitatea de a recepționa și canalele de interes general, astfel cum susțin reclamantele. Astfel, în măsura în care programele canalelor de interes general permit îmbogățirea ofertei TPS, acestea contribuie la atractivitatea acestei oferte. În plus, astfel cum s-a constatat la punctul 59 menționat anterior, din aceleași studii de piață reiese că o parte importantă dintre persoanele interviuate au declarat că decisese să se aboneze la TPS pentru a recepționa corect canalele de interes general.

62 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia faptul că CanalSatellite și AB-Sat au putut fi lansate pe piață fără difuzare exclusivă a canalelor de interes general ar fi lipsit de relevanță pentru cazul în speță, este necesar să se precizeze că acest element a fost invocat de pârâtă pentru a demonstra că respectivele canale de interes general nu constituiau „o categorie de programme distincte și nici un tip de conținut esențial pentru televiziunea cu plată” (considerentul 106 al deciziei atacate). Cu toate că este adevărat că acest element are o importanță relativ secundară în ceea ce privește determinarea faptului că respectiva clauză de exclusivitate restrânge concurența, acesta permite totuși să se stabilească că prezenta clauză nu este în mod obiectiv necesară înființării TPS, astfel încât nu ar putea fi considerată drept restricție accesorie (a se vedea în acest sens punctele 118 și următoarele).

63 În cele din urmă, este necesar să fie respinse argumentele factuale avansate de reclamante pentru a demonstra că clauza de exclusivitate nu are ca efect, contrar celor reținute de Comisie în decizia atacată, privarea „conurenților TPS de accesul la programe atrăgătoare”.

64 Astfel, este evident că, în măsura în care doar TPS este autorizată să difuzeze canalele de interes general în temeiul exclusivității de care beneficiază, concurenții TPS sunt privați de accesul la programe considerate ca fiind atrăgătoare de către numeroși telespectatori francezi.

65 În plus, reclamantele nu au adus elemente în sprijinul afirmației lor, potrivit căreia este posibil ca respectivele canale de interes general să refuze să fie difuzate de celelalte pachete digitale.

66 Având în vedere cele menționate anterior, reclamantele nu au demonstrat că pârâta s-a bazat pe aprecieri eronate în constatarea faptului că clauza de exclusivitate restrânge concurența în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat.

67 În consecință, această obiecție trebuie să fie respinsă.

– Cu privire la motivul întemeiat pe aplicarea eronată a articolului 85 alineatul (1) din tratat (neaplicarea unei *rule of reason*)

Argumentele părților

68 Reclamantele susțin că pârâta ar fi trebuit să aplice articolul 85 alineatul (1) din tratat în lumina unei *rule of reason*, nu în mod abstract. Potrivit unei astfel de reguli, o practică anticoncurențială nu ar intra sub incidența interdicției stabilite la articolul 85 alineatul (1) din tratat dacă aceasta prezintă mai multe efecte pozitive decât negative pentru concurența pe o piață dată. Aceasta consideră că existența unei *rule of reason* în dreptul comunitar al concurenței a fost deja confirmată de Curte (Hotărârea Curții din 8 iunie 1982, Nungesser și Eisele/Comisia, 258/78, Rec., p. 2015, și Hotărârea Curții din 6 octombrie 1982, Coditel și alții, 262/81, Rec., p. 3381, punctul 20). Pe de altă parte, acestea afirmă că, în mod contrar celor susținute de pârâtă, cele două hotărâri sunt pertinente în prezenta cauză deoarece înființarea TPS s-a realizat, de asemenea, în condiții și pe o piață cu totul specifice.

69 Reclamantele susțin că aplicarea unei *rule of reason* ar fi permis să se ajungă la concluzia că articolul 85 alineatul (1) din tratat era inaplicabil în privința clauzei de exclusivitate și a clauzei privind canalele tematice. Astfel, acestea evidențiază că, după cum reiese implicit din raționamentul adoptat de pârâtă în ceea ce privește articolul 85 alineatul (3) din tratat, mai degrabă decât să restrângă concurența pe piața televiziunii cu plată în Franța, respectivele clauze favorizează o astfel de concurență din moment ce permit unui nou operator să accedă pe o piață care până la acea dată fusese dominată de un singur operator, și anume CanalSatellite și societatea sa mamă, Canal+, oferta AB-Sat nefiind în mod real concurentă, ci mai degrabă complementară celei a Canal+.

70 Potrivit reclamantelor, acest raționament referitor la inaplicabilitatea articolului 85 alineatul (1) din tratat în privința clauzei de exclusivitate și a clauzei privind canalele tematice se impune cu atât mai mult având în vedere jurisprudența Curții. Astfel, din această jurisprudență ar reieși că, pe de o parte, o clauză de exclusivitate de vânzare trebuie să facă obiectul unei evaluări economice și nu intră în mod necesar sub incidența articolului 85 alineatul (1) din tratat (Hotărârea Curții din 30 iunie 1966, Société technique minière, 56/65, Rec., p. 337) și că, pe de altă parte, un drept exclusiv acordat în vederea penetrării unei piețe

noi nu intră în sfera interdicției stabilite la acest articol [Hotărârea Nungesser și Eisele/Comisia, citată la punctul 68, și Hotărârea Société technique minière, citată anterior, în mod mai general, asupra sferei de aplicare a articolului 85 alineatele (1) și (3) din tratat, Hotărârea Curții din 12 decembrie 1995, Oude Luttikhuis și alții, C-399/93, Rec., p. I-4515, punctul 10, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1997, VGB și alții/Comisia, T-77/94, Rec., p. II-759, punctul 140, și Hotărârea Tribunalului European Night Services și alții/Comisia, citată la punctul 34, punctul 136].

71 Pârâta contestă că ar fi încălcat articolul 85 alineatul (1) din tratat prin neaplicarea unei *rule of reason*, astfel cum au sugerat reclamantele, în cadrul examinării compatibilității cu această dispoziție a clauzei de exclusivitate și a clauzei privind canalele tematice.

Aprecierea Tribunalului

72 Potrivit reclamantelor, existența unei *rule of reason* în dreptul comunitar al concurenței implică faptul că, în cadrul aplicării articolului 85 alineatul (1) din tratat este necesar să se pună în balanță efectele proconcurențiale și cele anticoncurențiale ale unui acord pentru a determina dacă acesta intră sub incidența interdicției prevăzute la respectivul articol. Or, este necesar să se evidențieze, cu titlu preliminar, că, în mod contrar celor afirmate de reclamante, existența unei astfel de norme nu a fost confirmată ca atare de instanțele comunitare. Dimpotrivă, în diferite hotărâri, Curtea și Tribunalul s-au străduit să indice caracterul îndoielnic al existenței unei *rule of reason* în dreptul comunitar al concurenței (a se vedea Hotărârea Curții din 8 iulie 1999 Montecatini/Comisia, C-235/92 P, Rec., p. I-4539, punctul 133 [„presupunând chiar că *rule of reason* și-ar avea propriul loc în cadrul articolului 85 alineatul (1) din tratat”], Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992 Montedipe/Comisia, T-14/89, Rec., p. II-1155, punctul 265, și Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfilunion/Comisia, T-148/89, Rec., p. II-1063, punctul 109).

73 În continuare, este necesar să se sublinieze că o interpretare a articolului 85 alineatul (1) din tratat, astfel cum a fost preconizată de reclamante, se dovedește a fi greu de conciliat cu structura normativă a acestei dispoziții.

74 Astfel, la articolul 85 alineatul (3) din tratat se prevede, în mod explicit, posibilitatea de exceptare a unor acorduri ce restrâng concurență în cazul în care acestea îndeplinesc un anumit număr de condiții, în special atunci când sunt indispensabile realizării anumitor obiective și nu dau întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială a produselor în cauză. Doar în cadrul precis al acestei dispoziții se pot pune în balanță aspectele proconcurențiale și anticoncurențiale ale unei restricții (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 28 ianuarie 1986, Pronuptia, 161/84, Rec., p. 353, punctul 24, Hotărârea Tribunalului din 15 iulie 1994, Matra Hachette/Comisia, T-17/93, Rec., p. II-595, punctul 48 și Hotărârea Tribunalului European Night Services și alții/Comisia, citată la punctul 34, punctul 136). Articolul 85 alineatul (3) din tratat și-ar pierde în mare parte efectul util dacă o astfel de examinare ar trebui să fie deja efectuată în cadrul articolului 85 alineatul (1) din tratat.

75 Este adevărat că, în mai multe hotărâri, Curtea și Tribunalul s-au exprimat în favoarea unei interpretări mai flexibile a interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat (a se vedea în special Hotărârea Société technique minière și Hotărârea Oude Luttikhuis și alții, citate la punctul 70, Hotărârea Nungesser și Eisele/Comisia și Hotărârea Coditel și alții, citate la punctul 68 Hotărârea Pronuptia, citată la punctul 74, Hotărârea European Night Services și

alții/Comisia, citată la punctul 34, precum și Hotărârea Curții din 15 decembrie 1994, DLG, C-250/92, Rec., p. I-5641, punctele 31- 35).

76 Totuși, aceste hotărâri nu ar putea fi interpretate ca stabilind existența unei *rule of reason* în dreptul comunitar al concurenței. Acestea se înscriu mai degrabă într-un curent jurisprudențial mai larg, potrivit căruia nu este necesar să se considere, în mod complet abstract și fără nicio deosebire, că orice acord care restrânge libertatea de acțiune a părților sau a uneia dintre ele intră în mod necesar sub incidența interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat. Aastfel, în scopul analizei aplicabilității acestei dispoziții la un acord, trebuie să se țină seama de cadrul concret în care acesta își desfășoară efectele și, mai ales, de contextul economic și juridic în care operează întreprinderile în cauză, de natura produselor și/sau serviciilor vizate de acest acord, precum și de condițiile reale de funcționare și de structura pieței (a se vedea în special Hotărârea European Night Services și alții/Comisia, citată la punctul 34, punctul 136, Hotărârea Oude Luttikhuis și alții, citată la punctul 70, punctul 10, Hotărârea VGB și alții/Comisia, citată la punctul 70, punctul 140, precum și Hotărârea Curții din 28 februarie 1991, Delimitis, C-234/89, Rec., p. I-935, punctul 31).

77 Astfel, această interpretare permite, respectând structura normativă a articolului 85 din tratat și, în special, efectul util al alineatului (3) al acestuia, să se evite ca interdicția prevăzută la alineatul (1) din această dispoziție să se extindă, în mod complet abstract și fără nicio deosebire, la toate acordurile care au ca efect restrângerea libertății de acțiune a părților sau a uneia dintre ele. Cu toate acestea, este necesar să se sublinieze că o astfel de abordare nu implică totuși o punere în balanță a efectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unui acord pentru a determina aplicabilitatea interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat.

78 Având în vedere cele menționate anterior, este necesar să se considere că, în decizia atacată, în mod contrar celor susținute de reclamante, pârâta a aplicat corect articolul 85 alineatul (1) din tratat la clauza de exclusivitate și la clauza privind canalele tematice în măsura în care nu îi revenea sarcina de a pune în balanță aspectele proconcurențiale și anticoncurențiale ale acestor angajamente în afara cadrului precis prevăzut la articolul 85 alineatul (3) din tratat.

79 În schimb, aceasta a evaluat natura acestor clauze în contextul lor economic și juridic, în conformitate cu jurisprudența. Astfel, aceasta a constatat, în mod justificat, că respectivele canale de interes general prezentau programe atrăgătoare pentru abonații unei societăți de televiziune cu plată și că prezenta clauză de exclusivitate avea ca efect privarea concurenților TPS de accesul la astfel de programe (considerentele 102-107 ale deciziei atacate). În ceea ce privește clauza privind canalele tematice, pârâta a constatat că aceasta conducea la o limitare a ofertei de astfel de canale pe această piață în cursul unei perioade de zece ani (considerentul 101 al deciziei atacate).

80 În consecință, această obiecție trebuie să fie respinsă.

ii) Cu privire la argumentația, invocată în subsidiar, întemeiată pe faptul că clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice constituie restricții accesorii

— Argumentele părților

Cu privire la noțiunea de restricție accesorie

81 În ceea ce privește noțiunea de restricție accesorie, reclamantele estimează că este necesar să se facă referire la cel de *Al XXIV-lea Raport privind politica în domeniul concurenței* al Comisiei din 1994 (p. 120, punctul 166) conform căruia „restricțiile aduse concurenței în contextul întreprinderilor comune” sunt „restricții care nu sunt impuse decât părților sau întreprinderii comune (cu excepția terților) și care sunt necesare în mod obiectiv pentru buna funcționare a întreprinderii comune; în consecință, acestea sunt prin natura lor, inerente operațiunii avută în vedere.”

82 De asemenea, reclamantele fac trimitere la Comunicarea Comisiei din 16 februarie 1993 privind tratamentul întreprinderilor comune cu caracter cooperativ având în vedere articolul 85 din Tratatul CEE (JO 1993, C 43, p. 2, denumită în continuare „Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative”), în care pârâta a precizat că acordurile „care sunt direct legate de întreprinderea comună și necesare existenței sale trebuie să fie apreciate împreună cu aceasta din urmă. Din punctul de vedere al dreptului concurenței, acestea trebuie considerate restricții accesorii, în măsura în care rămân subordonate obiectului principal al întreprinderii comune” (punctul 66).

83 În plus, reclamantele subliniază că, din Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative reiese că, pe de o parte, o licență exclusivă de operare acordată întreprinderii comune pentru o durată nelimitată a fost considerată indispensabilă înființării și desfășurării activității acestei întreprinderi și că, pe de altă parte, teoria restricțiilor accesorii va fi aplicată, în general, în cazul unei întreprinderi comune cu activități noi pentru care fondatorii nu sunt concurenți actuali sau potențiali ai întreprinderii menționate (punctul 76 din Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative).

84 Potrivit reclamantelor, practica decizională a pârâtei demonstrează o aplicare fidelă a acestor principii.

85 Astfel, reclamantele subliniază că, în Decizia 94/895/CE a Comisiei din 15 decembrie 1994 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CE și a articolului 53 din Acordul SEE (IV/34.768 — International Private Satellite Partners) (JO L 354, p. 75, punctul 61), s-a estimat că clauzele ce restrâng concurența trebuiau să fie considerate accesorii atunci când acesta sunt indispensabile întreprinderii comune și nu depășesc ceea ce este necesar pentru înființarea și operarea acestei întreprinderi comune [a se vedea de asemenea Decizia 97/39/CE a Comisiei din 18 decembrie 1996 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CE și al articolului 53 din Acordul SEE (IV/35.518 — Iridium) (JO 1997, L 16, p. 87, punctele 48 și următoarele) și Decizia Comisiei din 6 aprilie 1995 de declarare a compatibilității cu piața comună a unei concentrări în temeiul Regulamentului nr. 4064/89 (IV/M.564 — Havas Voyages/American Express) (JO C 117, p. 8)].

86 De altfel, reclamantele susțin că deciziile și hotărârile menționate de pârâtă sunt, în general, lipsite de relevanță pentru prezenta cauză.

87 Astfel, reclamantele afirmă că Hotărârea Pronuptia (citată la punctul 74) și Hotărârea Curții din 11 iulie 1985, Remia și alții/Comisia (42/84, Rec., p. 2545) au legătură cu criteriile de aplicare ale articolului 85 alineatele (1) și (3) din tratat, fără a se face vreo trimitere la problematica restricțiilor accesorii. În continuare, acestea precizează că Decizia 87/100/CEE a

Comisiei din 17 decembrie 1986 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CEE (IV/31.340 — Mitchell Cotts/Sofiltra) (JO 1987, L 41, p. 31, punctul 23) nu aduce niciun element nou. În ceea ce privește Decizia 90/410/CEE a Comisiei din 13 iulie 1990 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CEE (IV/32.009 — Elopak/Metal Box-Odin) (JO L 209, p. 15, punctul 31), în opinia reclamantelor aceasta confirmă mai degrabă decât infirmă principiul pus în evidență în deciziile la care acestea au făcut referire.

88 În cele din urmă, reclamantele consideră că, în mod contrar celor sugerate de pârâtă și de intervenientă, calificarea unei clauze drept restricție accesorie nu trebuie să fie rezultatul unei analize abstracte a acesteia, ci necesită o analiză aprofundată a pieței.

89 De altfel, reclamantele subliniază că pârâta a efectuat o astfel de examinare în decizia atacată. De asemenea, acestea obervă că toate deciziile și hotărârile citate de intervenientă ilustrează faptul că, în cadrul calificării „restricțiilor accesorii”, se ține seama de contextul pieței. Astfel, în Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, Curtea ar fi refuzat, având în vedere împrejurările din speță, să califice drept restricție accesorie o clauză de neconcurență cu o durată de peste patru ani. În Decizia 1999/329/CE a Comisiei din 12 aprilie 1999 privind o procedură în temeiul articolelor 85 și 86 din Tratatul CE și a articolelor 53 și 54 din Acordul SEE (IV/D-1/30.373 — Cluburi de protecție și indemnizare: acordul Grupului internațional și IV/D-1/37.143 — Cluburi de protecție și indemnizare: acord de concertare („pooling”)) (JO L 125, p. 12), s-ar fi hotărât, după o examinare a prețurilor și a condițiilor de vânzare pe piața reasigurării, că, în speță, subscrierea în comun a polițelor de reasigurare era o restricție accesorie. În Decizia 1999/574/CE a Comisiei din 27 iulie 1999 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE și a articolului 53 din Acordul SEE (IV/36.581 — Télécom développement) (JO L 218, p. 24, denumită în continuare „Decizia Télécom développement”), pârâta ar fi efectuat o evaluare din punct de vedere economic și concurențial a poziției societății Télécom développement pe piața telefoniei vocale și a concluzionat că clauzele notificate trebuiau să fie calificate ca restricții accesorii. În cele din urmă, în Decizia 97/39, pârâta ar fi decis să califice clauzele notificate drept restricții accesorii, având în vedere, de asemenea, condițiile particulare ale speței.

90 Pârâta, susținută de intervenientă, contestă interpretarea noțiunii de restricție accesorie în maniera sugerată de reclamante.

Cu privire la consecințele calificării drept restricție accesorie

91 Reclamantele subliniază că, atât din publicațiile Comisiei, cât și din practica sa decizională, reiese că angajamentele care sunt calificate drept restricții accesorii trebuie să facă obiectul unui tratament identic cu cel al operațiunii principale.

92 Astfel, reclamantele susțin că, în *Al XXIV-lea Raport privind politica în domeniul concurenței*, pârâta a subliniat că restricțiile accesorii nu fac „obiectul unei examinări distincte în temeiul articolului 85 alineatul (1), dacă însăși întreprinderea comună nu încalcă acest articol sau dacă aceasta beneficiază de o exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3). În timp ce aceste restricții nu sunt în mod normal acceptate decât pentru o durată limitată, atunci când este vorba de întreprinderi comune, acestea sunt în general autorizate pentru toată durata întreprinderii comune”. De asemenea, acestea observă că, în Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative, pârâta a precizat că „dacă întreprinderea comună ca atare

nu intră sub incidența articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CEE, nici acordurile adiționale care, prin ele însele, restrâng concurența, dar trebuie considerate ca fiind accesorii în sensul definit mai sus, nu intră sub incidența acestuia” (punctul 67) și că acestea „trebuie evaluate împreună cu [întreprinderea comună]” (punctul 66).

93 Reclamantele remarcă, de altfel, că pârâta a aplicat aceste principii la nivelul practicii sale decizionale. Astfel, la considerentul 62 al Deciziei 94/895, pârâta ar fi considerat că, în măsura în care întreprinderea comună nu intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat, nici clauzele în litigiu nu intrau (a se vedea de asemenea Decizia 97/39, considerentul 48).

94 Pârâta subliniază că, deși este adevărat că aplicarea noțiunii de restricție accesorie are drept consecință juridică scoaterea din sfera de aplicare a articolului 85 din tratat a unor clauze contractuale ce restrâng *a priori* concurența și care sunt susceptibile de a afecta în mod considerabil comerțul între statele membre, acest lucru nu înseamnă totuși că aceste clauze beneficiază în mod necesar de o atestare negativă pentru o durată identică cu cea a operațiunii principale. Astfel, potrivit Comisiei, după cum reiese din Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, precum și din decizia atacată, durata unei restricții poate fi un parametru esențial pentru a determina dacă acesta este accesorie sau nu este accesorie.

Cu privire la calificarea clauzei de exclusivitate drept restricție accesorie

95 Reclamantele estimează că nu este nicio îndoială că pârâta ar fi trebuit să califice clauza de exclusivitate drept restricție accesorie.

96 Acestea afirmă că, având în vedere poziția dominantă a Canal+, în special pe piața drepturilor de difuzare a filmelor franțuzești și americane, această exclusivitate constituia singurul mijloc de a intra pe piața televiziunii cu plată în Franța și de a rămâne pe piață păstrând o ofertă atrăgătoare. Caracterul cu totul special al acestui avantaj ar reieși, de asemenea, din faptul că i-ar fi fost acordat TPS de către acționarii săi, fără plată, de o parte și de cealaltă, pentru a-și asigura succesul pe această piață.

97 Potrivit reclamantelor, este eronat argumentul principal prezentat de pârâta pentru a contesta caracterul accesoriu al clauzei de exclusivitate, și anume acela că înființarea unei întreprinderi active în sectorul televiziunii digitale prin satelit ar fi posibilă fără difuzarea cu titlu exclusiv a celor patru canale de interes general. Astfel, acestea evidențiază că nu dispuneau de exclusivități cinematografice și sportive la data la care au decis să înființeze TPS – și încă nu dispun decât de foarte puține – astfel încât singura lor armă concurențială era (și este în continuare) difuzarea exclusivă a canalelor de interes general. Prin urmare, această clauză ar fi direct legată de înființarea TPS și necesară bunei funcționări a acesteia.

98 Pârâta contestă că ar fi comis o eroare de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza de exclusivitate drept restricție accesorie.

Cu privire la calificarea clauzei privind canalele tematice drept restricție accesorie

99 Reclamantele consideră că pârâta a comis o eroare de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza privind canalele tematice drept restricție accesorie.

100 Potrivit reclamantelor, pârâta nu a ținut seama de faptul că această clauză era indispensabilă înființării și exploatării TPS în măsura în care acest acces prioritar la canalele și la programele acționarilor săi, precum și dreptul de ultim refuz constituiau singurul mijloc pentru TPS de a-și securiza aprovizionarea cu canale tematice, având în vedere, în special, poziția deosebit de puternică a grupului Canal+ pe piața acestor canale.

101 În această privință, reclamantele estimează că este util să se facă trimitere la Decizia 1999/573/CE a Comisiei din 20 mai 1999 privind o procedură în temeiul articolului 81 din Tratatul CE (IV/36.592 – Cégétel +4) (JO L 218, p. 14, denumită în continuare „decizia Cégétel”) și la Decizia Télécom développement. Astfel, pe de o parte, aceste decizii s-ar raporta la situații concurențiale destul de asemănătoare cazului din speță, și anume piețe dominate de un operator cu vechime și, pe de altă parte, în aceste decizii, analiza pârâtei ar viza clauze comparabile clauzei privind canalele tematice, din moment ce, în Decizia Télécom développement, este vorba despre o clauză în care era prevăzut un acces preferențial la o infrastructură, iar, în Decizia Cégétel, de o clauză în care este prevăzută o achiziționare preferențială a întreprinderii comune de la acționarii săi. Reclamantele menționează că, în mod contrar celor decise de pârâtă în prezenta cauză, aceasta nu a ezitat să califice aceste clauze ca fiind restricții accesorii și să le aplice un tratament absolut identic cu cel al întreprinderii comune (a se vedea, de asemenea, Decizia 1999/329).

102 Pârâta contestă că ar fi comis o eroare de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza privind canalele tematice drept restricție accesorie.

— Aprecierea Tribunalului

103 Mai întâi, este necesar să se precizeze sfera de aplicare a noțiunii de restricție accesorie în dreptul comunitar al concurenței, precum și consecințele care decurg dintr-o astfel de calificare. În continuare, ar fi necesar să se aplice principiile astfel stabilite clauzei de exclusivitate și clauzei privind canalele tematice pentru a determina dacă, astfel cum susțin reclamantele, pârâta a comis o eroare de apreciere prin faptul că nu a calificat aceste angajamente drept restricții accesorii.

Cu privire la noțiunea de restricție accesorie

104 În dreptul comunitar al concurenței, noțiunea de restricție accesorie acoperă orice restricție care este direct legată de realizarea unei operațiuni principale și este necesară acesteia [a se vedea în acest sens Comunicarea Comisiei din 14 august 1990 privind restricțiile accesorii operațiunilor de concentrare (JO 1990, C 203, p. 5, denumită în continuare „comunicarea privind restricțiile accesorii”, punctul I), Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative (punctul 65), precum și articolul 6 alineatul (1) litera (b) și articolul 8 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 4064/89].

105 În Comunicarea sa privind restricțiile accesorii, Comisia a subliniat în mod justificat că, prin restricție direct legată de realizarea unei operațiuni principale, este necesar să se înțeleagă orice restricție care este subordonată în importanță în raport cu realizarea acestei operațiuni și care are o legătură evidentă cu aceasta (punctul II 4).

106 În ceea ce privește condiția referitoare la caracterul necesar al unei restricții, aceasta implică o dublă examinare. Astfel, este necesar să se cerceteze, pe de o parte, dacă restricția este necesară în mod obiectiv realizării operațiunii principale și, pe de altă parte, dacă este proporțională în raport cu aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, punctul 20, a se vedea de asemenea punctele II 5 și II 6 din Comunicarea privind restricțiile accesorii).

107 În ceea ce privește caracterul în mod obiectiv al unei restricții, trebuie să se sublinieze că, în măsura în care, astfel cum s-a demonstrat la punctele 72 și următoarele, existența unei *rule of reason* în dreptul comunitar al concurenței nu ar putea fi admisă, ar fi eronat ca, în cadrul calificării restricțiilor accesorii, să se interpreteze condiția necesității obiective ca implicând o punere în balanță a efectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unui acord. Doar în cadrul specific al articolului 85 alineatul (3) din tratat poate avea loc o astfel de analiză.

108 Această poziție este justificată nu doar pentru a respecta efectul util al articolului 85 alineatul (3) din tratat, ci și din motive de coerență. Astfel, din moment ce articolul 85 alineatul (1) din tratat nu implică o analiză a efectelor pozitive și negative pentru concurență a unei restricții principale, aceeași constatare se impune în ceea ce privește analiza restricțiilor care o însoțesc.

109 Prin urmare, astfel cum susține pârâta în mod justificat, examinarea caracterului în mod obiectiv necesar al unei restricții în raport cu operațiunea principală nu poate fi decât relativ abstract. Este vorba nu de a analiza dacă, având în vedere situația concurențială pe piața în cauză, restricția este indispensabilă pentru succesul comercial al operațiunii principale, ci de a determina dacă, în cadrul particular al operațiunii principale, restricția este necesară realizării acestei operațiuni. Dacă, în absența restricției, operațiunea principală se dovedește a fi dificil de realizat, chiar irealizabilă, restricția poate fi considerată ca fiind în mod obiectiv necesară realizării acesteia.

110 Astfel, în Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87 (punctul 19), Curtea a considerat că o clauză de neconcurență era obiectiv necesară realizării unei cesiuni de întreprinderi, în măsura în care, în absența unei astfel de clauze „și atâta timp cât vânzătorul și cumpărătorul rămân în concurență după cesiune, reiese că acordul de cesiune de întreprindere nu ar putea fi realizat. Astfel, vânzătorul, care cunoaște în mod special particularitățile întreprinderii cedate, ar avea în continuare posibilitatea de a-și atrage din nou vechea clientelă imediat după cesiune și, astfel, de a face neviabilă această întreprindere ”.

111 De asemenea, pârâta a putut constata, în cadrul practicii sale decizionale, că mai multe restricții erau în mod obiectiv necesare realizării anumitor operațiuni. Astfel, în absența unor astfel de restricții, operațiunea în cauză „nu ar putea fi realizată sau ar putea fi realizată numai în condiții mai incerte, la costuri substanțial mai ridicate, într-un termen considerabil mai lung sau cu șanse de reușită de departe mai puțin sigure” (punctul II 5 din Comunicarea privind restricțiile accesorii; a se vedea, de asemenea, cu titlu de exemplu, Decizia 90/410, punctele 22 și următoarele).

112 Contrar celor afirmate de reclamante, niciuna dintre deciziile diferite la care fac trimitere nu indică faptul că pârâta ar fi efectuat o analiză concurențială pentru a califica clauzele în

cauză ca restricții accesorii. Dimpotrivă, aceste decizii indică caracterul relativ abstract al analizei pârâtei. Astfel, punctul 77 din Decizia 1999/329 enunță următoarele:

„Într-adevăr, un acord de împărțire a cererilor de despăgubire nu poate funcționa corect fără ca cel puțin un nivel de acoperire să fie stabilit de comun acord între părți. Astfel, niciuna dintre părți nu ar fi gata să împartă cereri de despăgubire provenind de la alte cluburi, a căror sumă ar fi superioară celor pe care aceasta poate ea însăși să o supună grupului.”

113 În cazul în care o restricție este în mod obiectiv necesară realizării unei operațiuni principale, trebuie să se verifice și dacă durata sa și sfera de aplicare materială și geografică nu depășesc ceea ce este necesar pentru realizarea operațiunii menționate. Dacă durata sau sfera de aplicare a restricției depășesc ceea ce este necesar pentru realizarea operațiunii, aceasta trebuie să facă obiectul unei analize separate în cadrul articolului 85 alineatul (3) din tratat (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 2 iulie 1992, Dansk Pelsdyravlereforening/Comisia, T-61/89, Rec., p. II-1931, punctul 78).

114 În cele din urmă, este necesar să se evidențieze că, în măsura în care evaluarea caracterului accesoriu al unui anumit angajament în raport cu o operațiune principală implică evaluări economice complexe din partea pârâtei, controlul jurisdicțional al acestei evaluări se limitează la verificarea respectării normelor de procedură, a caracterului suficient al motivării și a exactității materiale a faptelor, a absenței erorilor vădite de apreciere și a abuzului de putere (a se vedea în acest sens, în ceea ce privește aprecierea duratei admisibile a unei clauze de neconcurență, Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, punctul 34).

Cu privire la consecințele calificării drept restricție accesorie

115 Dacă se stabilește că o restricție este direct legată de o operațiune principală și necesară realizării acesteia, compatibilitatea acestei restricții cu normele de concurență trebuie să fie examinată cu cea a operațiunii principale.

116 Astfel, dacă operațiunea principală nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 85 alineatul (1) din tratat, nu intră nici restricțiile direct legate de această operațiune și necesare acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, punctul 20). Dacă, în schimb, operațiunea principală constituie o restricție în sensul acestei dispoziții, dar beneficiază de o exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3) din tratat, această exceptare acoperă și restricțiile accesorii menționate.

117 În plus, în cazul în care restricțiile sunt direct legate și necesare unei operațiuni de concentrare în sensul Regulamentului nr. 4064/89, atât din articolul 6 alineatul (1) litera (b), cât și din articolul 8 alineatul (2) al doilea paragraf din acest regulament, reiese că aceste restricții sunt reglementate de decizia Comisiei prin care se declară operațiunea compatibilă cu piața comună.

Cu privire la calificării clauzei de exclusivitate drept restricție accesorie

118 Este necesar să se examineze, având în vedere principiile evocate anterior la punctele 103-114, dacă, în speță, pârâta a comis o eroare vădită de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza de exclusivitate drept restricție accesorie înființării TPS.

119 Reclamantele consideră că clauza de exclusivitate este accesorie înființării TPS în măsura în care, în absența exclusivităților cinematografice și sportive de prim plan, această clauză este indispensabilă pentru a permite TPS să intre pe piața televiziunii cu plată din Franța.

120 Este necesar totuși să se evidențieze, cu titlu preliminar, că faptul că clauza de exclusivitate ar fi necesară pentru a permite TPS să se instaleze durabil pe această piață este lipsit de relevanță pentru calificarea clauzei menționate drept restricție accesorie.

121 Astfel, după cum s-a subliniat anterior la punctul 106, astfel de considerații care au legătură cu caracterul indispensabil al restricției având în vedere situația concurențială pe piața în cauză, nu țin de analiza caracterului accesoriu al restricției. Acestea nu pot fi luate în calcul decât în cadrul articolului 85 alineatul (3) din tratat (a se vedea în această privință Hotărârea Pronuptia, citată la punctul 74, punctul 24, și Hotărârea Dansk Pelsdyravlforening/Comisia, citată la punctul 113, punctul 78).

122 În continuare, este necesar să se evidențieze că, dacă, în speță, reclamantele au putut să stabilească că, potrivit legii, clauza de exclusivitate era direct legată de înființarea TPS, în schimb, acestea nu au demonstrat că difuzarea exclusivă a canalelor de interes general era în mod obiectiv necesară acestei operațiuni. În această privință, este necesar să se evidențieze, astfel cum subliniază în mod justificat pârâta, că o societate activă în sectorul televiziunii cu plată poate fi lansată în Franța fără a dispune de difuzarea exclusivă a canalelor de interes general. Aceasta este situația pentru CanalSatellite și AB-Sat, ceilalți doi operatori pe această piață.

123 Presupunând chiar că clauza de exclusivitate ar fi fost necesară în mod obiectiv pentru înființarea TPS, pârâta nu a comis o eroare vădită de apreciere considerând că această restricție nu era proporțională în raport cu acest obiectiv.

124 Astfel, clauza de exclusivitate are o durată inițială de zece ani. Or, astfel cum constată pârâta la considerentul 134 al deciziei atacate, o astfel de durată părea excesivă în măsura în care „stabilirea TPS [trebuie] să se realizeze înainte de sfârșitul acestei perioade”. Astfel, este destul de probabil că dezavantajul concurențial al TPS, în principal în ceea ce privește accesul la exclusivitățile sportive și cinematografice, se va reduce în timp (a se vedea, în acest sens, considerentul 133 al deciziei atacate). Prin urmare, nu trebuie exclus faptul că difuzarea exclusivă a canalelor de interes general, cu toate că au fost inițial destinate consolidării poziției concurențiale a TPS pe piața televiziunii cu plată, i-ar putea permite eventual, după câțiva ani, să elimine concurența pe această piață.

125 În plus, clauza de exclusivitate este, de asemenea, disproporționată în măsura în care are ca efect privarea concurenților TPS, atât actuali, cât și potențiali, de orice acces la programe considerate atrăgătoare de un număr mare de telespectatori francezi (a se vedea, în acest sens, Hotărârea Oude Luttikhuis și alții, citată la punctul 70, punctul 16). În plus, acest caracter excesiv al angajamentului este consolidat de existența unor zone de umbră. Astfel, telespectatorii care locuiesc în aceste zone și care doresc să se aboneze la o societate de televiziune cu plată care difuzează și canalele de interes general nu se pot adresa decât TPS.

126 Prin urmare, este necesar să se considere că pârâta nu a comis o eroare vădită de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza de exclusivitate drept restricție accesorie înființării TPS.

127 În consecință, această parte a argumentației reclamantelor trebuie să fie respinsă.

Cu privire la calificarea clauzei privind canalele tematice drept restricție accesorie

128 De asemenea, având în vedere principiile evocate anterior la punctele 103-114, este necesar să se examineze dacă, în cazul din speță, pârâta a comis o eroare vădită de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza privind canalele tematice drept restricție accesorie.

129 În această privință, este necesar să se amintească că, în decizia atacată (considerentul 101), pârâta a indicat:

„S-ar putea adresa întrebarea dacă obligația asociațiilor de a propune prioritar TPS canalele lor tematice, nu constituie o clauză accesorie creării platformei; totuși, această obligație care este impusă pentru o durată de zece ani, conduce la o limitare a ofertei de canale tematice și de servicii de televiziune. În această privință, clauza examinată intră în sfera de aplicare a articolului 85 alineatul (1).”

130 Din acest considerent reiese că pârâta a refuzat să califice această clauză drept restricție accesorie, în principal, ca urmare a impactului ei negativ asupra situației terților pe o durată destul de lungă.

131 Or, reclamantele, cu toate că le revine sarcina probei în această privință, nu aduc niciun element care ar permite invalidarea acestei aprecieri.

132 Acestea se limitează la a afirma că, în urma politicii de exclusivitate practică de CanalSatellite, canalele tematice exploatate sau înființate de ele sunt singurele la care TPS are acces, astfel încât clauza în litigiu este indispensabilă pentru supraviețuirea acesteia. Admițând că o astfel de afirmație este corectă, o astfel de considerație referitoare la situația concurențială a TPS nu ar putea fi luată în considerare în scopul calificării acestei clauze drept restricție accesorie. Astfel, după cum s-a precizat la punctele 107-112, caracterul necesar în mod obiectiv al clauzei se verifică fără a face trimitere la situația concurențială.

133 În plus, în măsura în care piața comercializării canalelor tematice este caracterizată printr-o expansiune rapidă (considerentul 65 din decizia atacată), pârâta nu a comis o eroare vădită de apreciere considerând că obligația pentru acționarii TPS de a propune prioritar TPS canalele lor tematice pe o durată de zece ani depășea ceea ce era necesar pentru înființarea acesteia.

134 În cele din urmă, astfel cum subliniază pârâta în mod justificat, reclamantele fac trimitere în mod eronat la Deciziile Cégétel și Télécom développement în măsura în care acestea se referă la situații de fapt diferite. Astfel, situația TPS nu ar putea fi comparată cu cea a unui nou-intrat pe o piață care este dominată de o societate aflată în situație de monopol de o lungă perioadă de timp și care solicită acces la o infrastructură esențială. Canal+ nu dispune de un monopol îndelungat pe piața de comercializare a canalelor tematice și intrarea pe această piață nu necesită accesul la o infrastructură esențială. În plus, în Deciziile Cégétel și Télécom développement, clauzele analizate nu aveau ca efect privarea terților de orice posibilitate de acces la serviciile acționarilor. Era vorba doar de o preferință.

135 Prin urmare, este necesar să se considere că pârâta nu a comis o eroare vădită de apreciere prin faptul că nu a calificat clauza privind canalele tematice drept restricție accesorie înființării TPS.

136 În consecință, această parte a argumentației subsidiare a reclamantelor trebuie să fie respinsă.

iii) Concluzie

137 Având în vedere cele menționate anterior, prezentul motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

b) Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 85 alineatul (3) din tratat

i) Cu privire la argumentul întemeiat pe aplicarea eronată a criteriilor de exceptare prevăzute la articolul 85 alineatul (3) din tratat

Argumentele părților

138 Reclamantele susțin, în primul rând, că pârâta a încălcat articolul 85 alineatul (3) din tratat deoarece a ținut seama, la nivelul aplicării acestei dispoziții, de aprecieri referitoare la concurența pe piața televiziunii cu plată care, potrivit acestora, intră sub incidența alineatului (1) din prezenta dispoziție.

139 Reclamantele evidențiază în continuare că, potrivit jurisprudenței (Hotărârea Tribunalului din 11 iulie 1996, *Métropole télévision și alții/Comisia*, T-528/93, T-542/93, T-543/93 și T-546/93, Rec., p. II-649, punctul 114), elementele pe care le reține pârâta pentru a aplica articolul 85 alineatul (3) din tratat trebuie să fie pertinente și să aibă legătură cu acest articol. Or, potrivit reclamantelor, în loc să examineze dacă clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice, pe care le considerase contrare articolului 85 alineatul (1) din tratat, îndeplineau condițiile de exceptare prevăzute la alineatul (3) din acest articol, pârâta a analizat, în realitate, dacă înființarea TPS pe piață îndeplinea aceste condiții.

140 Pârâta contestă că aplicase în mod eronat criteriile de exceptare prevăzute la articolul 85 alineatul (3) din tratat.

Aprecierii Tribunalului

141 În ceea ce privește argumentația reclamantelor cu privire la obligația pârâtei de a efectua, mai degrabă în cadrul aplicării articolului 85 alineatul (1) din tratat decât a articolului 85 alineatul (3) din tratat, o punere în balanță a efectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unei restricții, este necesar să se facă referire la evoluțiile prezentate anterior la punctul 72 și următoarele.

142 În ceea ce privește întrebarea dacă pârâta a verificat în mod corect dacă condițiile de exceptare erau îndeplinite în ceea ce privește clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice, este necesar să se observe, în primul rând, că, în mod contrar celor afirmate de

reclamante, pârâta a examinat dacă aceste condiții erau îndeplinite pentru fiecare dintre respectivele clauze.

143 Astfel, în ceea ce privește condiția privind contribuția la îmbunătățirea producției sau a distribuției sau la promovarea progresului tehnic sau economic, pârâta a constatat că această condiție era îndeplinită în măsura în care „favorizând lansarea reușită a unei noi platforme pe piața televiziunii cu plată [clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice], permit apariția unui nou operator și largesc oferta de servicii de televiziune cu plată pentru telespectatorii francezi” (considerentul 114 al deciziei atacate).

144 De asemenea, aceste clauze au un efect benefic pentru consumatori în măsura în care au condus la o „creștere a ofertei și la dezvoltarea unor noi servicii bazate pe folosirea unei noi tehnologii” (considerentul 118 al deciziei atacate) și la o „conurență foarte puternică ce a apărut de la înființarea TPS între această platformă și CanalSatellite/Canal+” (considerentul 119 al deciziei atacate).

145 În ceea ce privește caracterul indispensabil al clauzelor în litigiu, pârâta a constatat în special că „[f]ără accesul preferențial la aceste canale [tematice], TPS ar fi fost constrânsă să producă ea însăși un număr mare de canale, ceea ce ar fi crescut cu mult costurile deja foarte ridicate ale lansării platformei” (considerentul 122 al deciziei atacate) și că „difuzarea exclusivă a canalelor de interes general, ca produs de apel și element de diferențiere a ofertei TPS, este indispensabil introducerii acesteia din urmă pe piața franceză a televiziunii cu plată” (considerentul 132 al deciziei atacate).

146 Este adevărat că, în ceea ce privește cea de a patra condiție prevăzută la articolul 85 alineatul (3) din tratat, privind absența eliminării concurenței pentru o parte substanțială a produselor în cauză, pârâta nu a făcut referire în mod explicit la clauza de exclusivitate și la clauza privind canalele tematice. Aceasta s-a mulțumit să constate că „acordul TPS, departe de a elimina concurența, o favorizează” (considerentul 135 al deciziei atacate). Cu toate acestea, din analiza pârâtei reiese, în mod implicit, că, în scopul acestei concluzii, aceasta a ținut seama de clauzele respective, estimând că acestea erau indispensabile pentru succesul TPS.

147 În al doilea rând, este oportun să se evidențieze că, chiar dacă pârâta a considerat, în mod justificat, că clauza de exclusivitate și clauza privind canalele tematice nu puteau fi considerate restricții accesorii înființării TPS din motivele evocate anterior la punctele 118-137, aceste restricții sunt totuși direct legate de respectiva operațiune. Prin urmare, analiza îndeplinirii diferitelor condiții prevăzute la articolul 85 alineatul (3) din tratat trebuia făcută având în vedere operațiunea principală la care se atașează aceste clauze.

148 De altfel, este necesar să se observe că argumentația reclamantelor, în această privință, este contradictorie. Astfel, acestea afirmă, pe de o parte, că pârâta ar fi trebuit să considere aceste clauze ca restricții accesorii înființării TPS și, pe de altă parte, că pârâta ar fi trebuit să verifice, fără a avea în vedere operațiunea principală, dacă, în ceea ce le privește, condițiile prevăzute la articolul 85 alineatul (3) din tratat erau îndeplinite.

149 Această contradicție se bazează pe o interpretare eronată a noțiunii de restricție accesorie. Astfel, potrivit reclamantelor, din moment ce o restricție nu poate fi calificată drept restricție accesorie, aceasta trebuie în mod necesar să fie analizată în mod separat. Or, astfel cum s-a amintit anterior, la punctul 147, o astfel de concepție nu ține totuși seama de faptul că, dacă

anumite restricții care sunt legate în mod direct de o operațiune nu pot fi calificate drept restricții accesorii deoarece acestea nu sunt în mod obiectiv sau nu sunt proporționale prin raportare la realizarea operațiunii principale, acestea rămân totuși legate indisolubil de aceasta din urmă. Prin urmare, este normal ca acestea să fie analizate ținând seama de contextul economic și juridic al acesteia din urmă.

150 În consecință, această parte a argumentației reclamantelor trebuie să fie respinsă.

ii) Cu privire la argumentul întemeiat pe eroarea de apreciere în ceea ce privește durata de exceptare individuală

Argumentele părților

151 Reclamantele estimează că pârâta a comis o eroare de apreciere considerând, în decizia atacată, că durata exceptării pentru clauza de exclusivitate trebuia să fie stabilită la trei ani. Astfel, ar fi eronate motivele avansate de pârâtă, potrivit cărora, pe de o parte, această restricție nu este indispensabilă pentru TPS decât în perioada de lansare și, pe de altă parte, acest caracter indispensabil se va reduce în timp, în măsura în care TPS va putea recruta abonați, câștiga experiență în domeniul televiziunii cu plată, ceea ce îi va permite să își îmbunătățească oferta.

152 Potrivit reclamantelor, caracterul indispensabil al exclusivității nu se va diminua, ci, dimpotrivă, va crește, având în vedere pozițiile inatacabile pe care le ocupă grupul Canal+ pe piață. Acestea subliniază că, fără exclusivitate de difuzare a canalelor de interes general, viabilitatea TPS este în pericol.

153 În această privință, reclamantele estimează că este necesar să se facă trimitere la Decizia Cégétel în care o clauză de distribuție exclusivă a unor anumite servicii de telefonie a fost exceptată pentru o perioadă de zece ani, în special pentru motivul că societatea Cégétel nu va putea să rentabilizeze investițiile în aceste servicii de telecomunicații decât după o foarte lungă perioadă de timp.

154 De asemenea, reclamantele consideră că pârâta a comis o eroare de apreciere limitând durata exceptării pentru clauza privind canalele tematice la trei ani, și anume la perioada de lansare. Astfel, acestea estimează că caracterul indispensabil al acestei clauze nu se limitează la perioada de lansare astfel cum afirmă pârâta, ci se aplică întregii perioade de exploatare a TPS în măsura în care, în acest scop, respectiva clauză este singurul mijloc de a își asigura aprovizionarea cu canale tematice.

155 Pârâta contestă că ar fi comis o eroare de apreciere stabilind durata exceptării la trei ani.

Aprecierea Tribunalului

156 Este necesar să se evidențieze, în primul rând, că, potrivit unei jurisprudențe constante, exercitarea puterilor pârâtei în cadrul articolului 85 alineatul (3) din tratat se întemeiază în mod necesar pe aprecieri economice complexe, ceea ce implică faptul că controlul jurisdicțional al acestor aprecieri trebuie să se limiteze, în special, la examinarea materialității faptelor și a încadrărilor juridice pe care pârâta le deduce din acestea (a se vedea în special, Hotărârea

Curții din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, Rec., p. 429, 501 și Hotărârea Matra Hachette/Comisia, citată la punctul 74, punctul 104).

157 Acest principiu se aplică, în special, în ceea ce privește determinarea de către pârâtă a perioadei în care o restricție este considerată indispensabilă (Hotărârea Remia și alții/Comisia, citată la punctul 87, punctul 34).

158 În al doilea rând, este necesar să se amintească faptul că, în Hotărârea Matra Hachette/Comisia, citată la punctul 74 (punctul 104), Tribunalul a considerat că „întreprinderile care notifică trebuie să furnizeze Comisiei elementele care stabilesc că sunt întrunite condițiile prevăzute la articolul 85 alineatul (3) [Hotărârea Curții din 17 ianuarie 1984, VBVB și VBBB/Comisia, 43/82 și 63/82, Rec., p. 19], obligație care trebuie să fie apreciată, în cadrul procedurii contencioase, ținând seama de sarcina care îi revine reclamantei de a prezenta elemente de natură a contesta aprecierea Comisiei”.

159 Or, trebuie să se constate că reclamantele se mulțumesc să afirme că pârâta a comis o eroare de apreciere în măsura în care, mai degrabă decât să se reducă, astfel cum a constatat pârâta la considerentul 133 al deciziei atacate, caracterul indispensabil al exclusivității, potrivit acestora, va crește, având în vedere pozițiile inatacabile pe care grupul Canal+ le ocupă pe piață. În ceea ce privește clauza privind canalele tematice, acestea susțin că ar fi necesară pentru a asigura aprovizionarea TPS cu canale de acest tip. Totuși, acestea nu aduc niciun element de probă pentru a demonstra exactitatea acestei afirmații care, în plus, nu ține seama de evoluția pieței. În cele din urmă, reclamantele nu contestă niciunul dintre elementele de fapt pe baza cărora pârâta, pe de o parte, a considerat că, în mod necesar, caracterul indispensabil al acestor clauze urma să se reducă în timp și, pe de altă parte, a concluzionat că trei ani constituiau durata minimă în cursul căreia acestea erau indispensabile pentru TPS (considerentul 134 al deciziei atacate).

160 În al treilea rând, est necesar să se observe că reclamantele fac referire la Decizia Cégétel în mod eronat. Astfel cum subliniază în mod justificat pârâta, în această decizie, doar exclusivitatea distribuției anumitor produse făcea obiectul unei scutiri și distribuirea acestor produse nu constituia decât o parte redusă din activitățile societății Cégétel, în timp ce exclusivitatea de difuzare a canalelor de interes general constituie un element esențial al ofertei TPS.

161 Prin urmare, este necesar să se considere că pârâta nu a comis o eroare vădită de apreciere limitând durata de exceptare la trei ani.

162 În consecință, această parte a argumentației reclamantelor trebuie să fie respinsă.

iii) Concluzie

163 Având în vedere cele menționate anterior, este necesar să se respingă prezentul motiv ca fiind neîntemeiat.

2. În ceea ce privește motivul referitor la articolul 2 din decizia atacată întemeiat pe încălcarea principiului securității juridice

Argumentele părților

164 Reclamantele estimează că, adoptând o atestare negativă cu o durată limitată la trei ani pentru motivul că clauza de neconcurență nu putea fi calificată drept restricție accesorie înființării TPS decât în perioada lansării, pârâta nu s-a conformat normelor pe care le formulase în cel de-al XXIV-lea *Raport privind politica în domeniul concurenței*. Astfel, acestea subliniază că pârâta a precizat în acest document, care o obligă, că „atunci când este vorba de întreprinderi comune, [restricțiile accesorii] sunt, în general, autorizate pentru toată durata întreprinderii comune” (p. 120, punctul 166).

165 Potrivit reclamantelor, din jurisprudență (Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1991, Hercules Chemicals/Comisia, T-7/89, Rec., p. II-1711 și Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Hüls/Comisia, T-9/89, Rec., p. II-499) reiese că, nerespectând această normă în prezenta speță, pârâta a încălcat principiul securității juridice.

166 Reclamantele evidențiază că poziția pârâtei în prezenta cauză este cu atât mai criticabilă cu cât norma menționată este încă de actualitate, astfel cum reiese din Deciziile Cégétel și Télécom développement. Astfel, în aceste decizii, două clauze de neconcurență ar fi fost calificate ca restricții accesorii și ar fi făcut obiectul aceluiași tratament ca și întreprinderea comună.

167 Pârâta contestă că ar fi încălcat principiul securității juridice sau că ar fi comis o eroare de apreciere, considerând că clauza de neconcurență constituia o restricție accesorie doar în cursul perioadei de lansare, și anume în cursul primilor trei ani.

Aprecierea Tribunalului

168 Cu titlu preliminar, este necesar să se evidențieze că, din extrasul din cel de-al XXIV-lea *Raport privind politica în domeniul concurenței* menționat de reclamante, potrivit căruia restricțiile accesorii „sunt, în general, autorizate pentru toată durata întreprinderii comune”, precum și din cadrul concret din care face parte, analiza a cinci constituiri de întreprinderi comune în sectorul cercetării și dezvoltării, reiese că partea din raport în care se înscrie acest extras nu conține norme stricte pe care pârâta și le-ar fi impus în ceea ce privește calificarea unui angajament drept restricție accesorie. Este vorba mai degrabă de simpla descriere a unor principii pe care pârâta le urmează în mod normal în cadrul analizei sale cu privire la anumite clauze pe care le consideră ca accesorii unei operațiuni principale.

169 Contrar celor susținute de reclamante, prezenta speță nu ar putea, prin urmare, să fie comparată cu cea în care s-a pronunțat Hotărârea Hercules Chemicals/Comisia, citată la punctul 165. Astfel, în această cauză, pârâta comunicase, prin intermediul raportului său anual privind politica în domeniul concurenței, mai multe norme referitoare la accesul la dosarul în materie de concurență, pe care aceasta și le impusese.

170 Din altă parte a fragmentului din cel de-al XXIV-lea *Raport privind politica în domeniul concurenței*, menționat de reclamante, reiese că acesta nu face decât să reia în mod aproape literal principiile dezvoltate de pârâta la punctul 67 din Comunicarea privind întreprinderile comune cooperative. Or, astfel cum reiese în mod clar din prezenta comunicare, aceasta nu are decât o valoare indicativă în ceea ce privește modul în care pârâta aplică în practică teoria restricțiilor accesorii.

171 În consecință, reclamantele nu ar putea să se bazeze pe extrasul menționat anterior pentru a demonstra că pârâta a încălcat principiul securității juridice în ceea ce le privește.

172 Având în vedere cele menționate anterior, prezentul motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

173 Întrucât toate motivele invocate de reclamante sunt neîntemeiate, acțiunea trebuie să fie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

174 În conformitate cu articolul 87 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamantele au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, a cheltuielilor de judecată ale pârâtei și cele ale intervenientei, potrivit concluziilor acestora.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a treia)

declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă reclamantele la plata propriilor cheltuieli de judecată, precum și a cheltuielilor de judecată ale pârâtei și ale intervenientei.

Azizi

Lenaerts

Jaeger

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 18 septembrie 2001.

Grefier
H. Jung

Președinte
J. Azizi

Documentul conține la final un cuprins care va fi generat automat.